

Title	ラテン語彙ノート (3) : 教授法の立場から
Sub Title	Some remarks on Latin words : from the educational point of view (3)
Author	藤井, 昇(Fujii, Noboru)
Publisher	慶應義塾大学言語文化研究所
Publication year	1980
Jtitle	慶應義塾大学言語文化研究所紀要 (Reports of the Keio Institute of Cultural and Linguistic Studies). No.12 (1980. 12) ,p.181- 214
JaLC DOI	10.14991/005.00000012-0181
Abstract	
Notes	研究ノート
Genre	Departmental Bulletin Paper
URL	https://koara.lib.keio.ac.jp/xoonips/modules/xoonips/detail.php?koara_id=AN00069467-00000012-0181

慶應義塾大学学術情報リポジトリ(KOARA)に掲載されているコンテンツの著作権は、それぞれの著作者、学会または出版社/発行者に帰属し、その権利は著作権法によって保護されています。引用にあたっては、著作権法を遵守してご利用ください。

The copyrights of content available on the KeiO Associated Repository of Academic resources (KOARA) belong to the respective authors, academic societies, or publishers/issuers, and these rights are protected by the Japanese Copyright Act. When quoting the content, please follow the Japanese copyright act.

ラテン語彙ノート (3)

——教授法の立場から——

藤 井 昇

つぎに英語の側から検討してみよう。

A: ‘twice *an* hour’ などの a(n) は in: bis *in* mense, semel *in* vita, ter *in* hora; hic alienus oves custos bis mulget *in* hora (Verg. *Buc.* II, 5)

Ablative: *cf. gen.* による副詞化: 独 *abends*, 英 *nowadays*, 日 「[・]れい[・]の[・], 人々はいぎたなきに」(『源氏』帚木) / *acc.* の代りに extent in time を表わす。Seneca に多い。cum ad omne tempus dimiseris animum, nulla erit illa brevissimi longissimique aevi differentia, si inspecto quanto quis vixerit spatio, comparaveris quanto non vixerit. (Sen. *Ad Marc.* XXI) / *depon. v.* の *p. p.* が *abl. abs.* のときは目的語を取りえない; equites Gallos secutis, castra capta sunt. は誤り。/ *abl. abs.* における *pron.* の省略: huic deditis ludicro [iis], insidiatos ob iram praedae amissae latrones…(Liv. I, iii) 「この遊びに夢中になっていた折り、泥棒たちは分捕品を失った怒りに、待ち伏せして…」 / *abl. of agent* (rare): atque ita *sollicito* multus *amante* legar. (Ov. *Am.* I, xv. 38)

Able: …nec respirandi fit copia. (Enn. *Ann.* VX. 221; Warmington 415) ‘he was not *able* to breathe.’

About, be ~ to: formica sitiens descenderat ad fontem; sed undae eam abripuerunt, *nec multum aberat*, *quin* misere periret. / cum iam *in eo esset*, ut oppido potiretur, procul in continenti lucus…nescio quo casu nocturno tempore incensus est. (Nepos, *Milt.* 7) / Graeci autem, etsi *minimum afuit quin* submergerentur, nullo accepto damno

cursum tenuerunt. / nam male re gesta cum *vellem* mittere operto / me capite in flumen (Hor. S. II, iii, 37~38)

Above, as stated ~: Gallia sub septentrionibus, *ut ante dictum est*, posita est... (B. G. I. vx)

Abstract noun をラテン語では好まない傾向が著しく、英 ‘before the rout of the Romans’ は, ante Romanos fugatos となる。

According, as [to]: et *ut* patietur concussa valetudo paulatim adrepam in patriam (J. Fisher) / In primis Lucanus aper; levi fuit Austro / captus, *ut aiebat* cenae pater. (Hor. S. II, viii, 6~7)

Accusative, 感嘆の: cf. 「つぎねふや, 山城川を, 川上り我が上れば」(『古事記』下)「助辞「を」は直に「をば」と目的格を構成するものと見ては悪い。一旦切つてゐるので, 自ら気分が残つて, それが直に次の句に続いてゆく云々, 勿論感動の語尾である。全体として, 感動のをが目的格のをに移つて行くのも, その経路を通つてゐるにすぎない」(折口信夫全集 XIV, p. 88)

Actual (Scene etc.): quam cruenta fuisset pugna *res ipsa* declarabat. (Erasmus)

Adjective Clause における法と時称:et *illud tempus* expectandum [esse] decreverunt, *quo is exisset*, ut absentem aggrederentur... (Nepos, Alc.) 「不在の彼を攻撃するため, 彼が出ていった時を待つべきだと決めた」quo の句には si の気持あり, O. R. で si exierit の未来完了が O. O. で接・過去完了にかわつたもの。

Adjective+ Inf.: doctus mersare (Hor. S. II, iv, 19), respondere/fortis (*ibid.* vii, 85~86), ridiculus absolvere (*ibid.* viii. 24) など。

Admire: cum Pyrrus Romanorum ingenti *admiratione teneretur*,... (Eutr. II)

After: post aliquantum; non multo post; interiectis aliquot annis (Eutr.) / post viginti deinde annos Veietani rebellaverunt. (Eutr. B. I, 20) / quinque post (*adv.*) annis in patriam redibunt. / post diem

tertium eius diei ('two days after') cum ab Athenis proficisci in animo haberem... (Cic. *Fam.* IV. 12)

Afternoon: *inclinato die* (午後勿々) spatiabatur in porticu. (Plin. *Ep.* VII, 27)

Again (1) denuo (<de novo cf. de nouveau; de nuevo) 'afresh' (2) iterum (= 'a second time') (3) rursus (class.), rursum, rusum (ante-class. = 'back again') (4) *v.* に *prefix* re-

Age 「十才あまりの(足らずの)男の子」: puer maior [minor] decem annos natus

Ago: paucis *ante* diebus in unam turrim earum... delata fuerant aliquot vasa pulveris bombardici (Erasmus) / Carthago condita est septuaginta duobus annis *ante* Romam. / quartus dies est, ...dixi (Mart. IV. I, xi, 3~4) 「三日前に君は言った」 / quam diu id factum est? —his [rebus] annus incipit vicesimus. (Plaut. *Capt.* 980)

Agree, It is ~d=constat + *acc.* + *inf.*: *constat Romam* non sine labore *conditam fuisse.* / *constat* rerum inter scriptores 「歴史家の間で…」

Agreement: etiam rogitas, scelestus homo, qui angulos in omnis / mearum aedium et conclavium mihi pervium *facitis*? (Plaut. *Aul.* 437 ~438) / dederas...bis trecenties ventri, / et adhuc supererat *centies* tibi *laxum.* (Mart. III, xxii, 2)

All, Not at ~: dominus: quem nos sic fugimus ultus, / ut *nihilo omnino* gustaremus (Hor. *S.* II, viii, 93~94)

Allow: *mihi*, si venire unā vellem, *facit copiam* [veniendi], (Plin. *Ep.* VI. 16) / = 'admit' nemo est quin talem te esse *fateatur* qualis pater avusque. / Proserpinae *permissum est*, ut per partem anni apud matrem, per alteram apud inferos *esset.* / cives eum civitatem regere non *siverunt.* [sino+*inf.* は class.] / *sinite* instaurata *revisam* / proelia (Verg. *Aen.* II, 669~670)

Almost: (1) fere (ferme) “more or less, about” (2) paene, prope “less than but bordering on” (3) quod fere fit=“as generally happens” (4) prope divinus = “heroic”

Ambitious: *ambitiosus* も誤ではないが *cupidus gloriae* といった具体的な表現もある。

And ときに *rel. pron., partic.* によって代用する: The enemy had swarmed out of the gates *and* were mingling...= *hostes portis effusi immiscebantur*

Answer: *Aeolus haec contra* (Verg. *Aen.* I, 76) = ‘Aeolus thus (spoke) *in reply*’

Anything (疑問文で「何かもしや」): *numquid* de Dacis audisti? (Hor. *S.* II, vi, 53)

Aorist, Gnomic: *saepe, quod incipiens finxerat esse fuit.* (Ov. *A. A.* I, 616)

Appear; *magnum proventum* poetarum annus hic *attulit.* (Plin. *Ep.* I, xiii)

Appreciate: ... *hominis, quem tu vidisse beatus, non magni pendis, quia contingit* (Hor. *S.* II, iv, 92~93)

As 「として」の *as* は通常同格で示すが、ときに *ut*: *Titus miles abiit, imperator rediit. / ab Volscis ut proditor interficiebatur. / illum hominem ut oratorem probo, ut civem non probo. / eadem, quae legatis in mandatis (=in mandatorum loco) dederat. (B. G. I, xliii) // as ...*, so は *sicut*...*ita* か *et*...*et*: *sicut* *primus optima speraverat, ita incepta primus relinquere visus est.*

As for myself=*ego*; *ego equidem*: ...*quod eum perfecturum esse ego equidem vix puto.*

As if, As though: *quasi* quis postulet *ut* *puer anno decimo septimo* ...*norit se ipsum, quod magnum est etiam in sese.* (Erasmus) / ...*tanta fuit omnium exspectatio visendi Alcibiadis, ut ad eius triremem*

vulgus confluerat, *proinde ac si solus advenisset*. (Nepos, *Alc.* 6) / resonat magnis plangoribus aether, / *non aliter quam si* immissis ruat hostibus omnis / Karthago aut antiqua Tyros flammaeque volvantur perque deorum. (Verg. *Aen.* IV, 668~671)

As much 「それだけ」は *id + gen. : id frumenti* dari vult.

As many as I like : nemo est qui nesciat me, si vel paucos menses velim in aula regis vivere, *quantum libeat sacerdotiorum* mihi accumulaturum. (Erasmus)

Aspect : *aorist* 的な *inf.* : si nimis est *legisse* duos, tibi charta plicetur / altera (Mart. IV. xxxii, 7~8) / ipse deum volucrem *detenuisse* paro. (Ov. *A. A.* II, 98)

Assert : civitas libertatem *vindicat*.

Avec (F.) <apud hoc

Aveugler (F.) <ab+ocul- cf. *E.* inveigle

Back 「背後に」 repente *post tergum* equitatus cernitur.

Banish=civitate pello; expello; in exilium pello [exigo]: nullos bonos sapientesque *civitate* se *exacturum* dixit.

Bear : angustum amice pauperiem *pati* (Hor. *C.* III, ii, 1) / haec *perpeti*, et patria carere miserrimum est.

Beard 「ひげをはやす」 promitto : *promissā* barbā (Plin. *Ep.* VII, 27) cf. *Rum.* bārbat

Because (1) nam; enim ((1)文頭に来ず, 前に non を置くことは稀 : nemo omnium hominum a vi tutior est, neque *enim* quisquam patriae unquam tantum consuluit. (2) *partic.* または *adj.* とともに「…であるからには」 *utpote* res tenuis, tenui sermone peractas (Hor. *S.* II, iv, 9) (3) quod quidem arbitror eum dixisse *propterea quod* illic docent poetae. (J. Colet) 「あそこで文人たちが教えているので, 彼はそう言ったのだと思う」 (4) 'not because..., but because': ...*non quod* his praeditus sim, *sed quod* tibi persuasum est his praeditum esse me. (Erasmus)

Become (1) cuncta equidem tibi, rex, *fuert* quodcumque fatebor / vera, inquit. (Verg. *Aen.* II, 77~78) (2) quoniam miser quod habui perdidit, / quo *redactus sum*. (Ter. *Eun.* 237~238) (3) 「似合う」 neque te ministrum / *dedecet* myrtus neque me sub artā / vite bibentem. (Hor. *C. I.* xxxviii, 6~8) 「成る」は fio が正則であることは言うまでもない : carissimus civitati mox est *factus*.]

Before *prep.* ante aetatem finem / ante te natus sum. / ante quinto die (= ‘earlier than fifth day’)

Beginning : in *prima* oratione 「弁論のはじめに」 / nomina Romuli et Remi, a quibus Roma *exordium* habet, clara sunt.

Believe (1) sibi quidem *persuaderi*… (B. *G. I.* xl) (2) sic enim populo *erat persuasum*, et adversas superiores et praesentes secundas res accidisse eius opera. (Nepos, *Alc.*) 「逆境は前のも^{あと}後のも彼の努力によってよかったのだと、民衆はまったくそう信じていたのだった」 (3) 「信じがたきことなれど」 inde—*fide maius*—tergo delphina recurvo / se memorant oneri supposuisse novo (Ov. *F. II* 113~114) 「ついで、信じがたきことなれど、いるかは曲りし背もておのれを新しき荷の下にゆだねたりと人は語る」

Best, It would be ~: ego puto te *bellissime*, si recte erit, cum quaestore Mescinio *decursurum*. (Cic. *Fam.* XVI, iv, 1) 「もしうまく行って、君が quaestor のメスキニーウスとともに旅行するようになれば、私としてはなによりと思う」

Better : sed *vincit* longe prius / expugnare caput. (Hor. *S. II*, v, 73~74) 「だが本能寺を攻め取るほうがはるかにまさっている」 / *rectius* Albanum fumo duraveris uvam. (Hor. *S. II*, iv, 72) 「アルバの葡萄は煙で乾かしたのがよからう」

Bind : displicent *nexae* philyrā coronae (Hor. *C. I.* xxxiii, 2) 「しなの木(皮)で^{ゆわ}結えし花冠をわれは好まず」

Black : carbone nigrior

Breed : = submitto (flores, pabula, animalia) : vinea *submittit* capreas non semper edulis (Hor. S. II, iv, 43)

Break (1) ~ the laws=leges violare : Caesarem *leges violatum esse* negat. (2) ~ one's word=fidem fallere : se *fidem fefellisse* negavit.

Bring : alicui alqd. inferre : levis timidusque videri quam patriae interitum *inferre* exitiumque maluit. / 'bring back word'=renuntiare : exploratores hostes qui pridie frequentes congregati essent, iam diversos dissipari dilabique *renuntiaverunt*.

Business 「用事がある」 : saepe agricolae in oppidum properaverunt, quia ibi *in negotio fuerunt*. / 「もしなにかカエサルに自分が用事があれば」 si *quid* ipsi a Caesare *opus esset*, sese ad eum venturum fuisse. (<O. R. venisset)

But (1) cannot ~ : at cum Numitor adolescentis vultum considerans, aetatem minimeque servilem indolem compararet, *haud procul erat quin* nepotem agnosceret. (2) 'that...not' : ...nam ecquid tam remotum in litteris est *quin* id tamen complusculi sciant. (Aulus Gell. *Praef.* 15)

By (1) 所相にともなう人格的主体のときは a, ab : *ab* hoste interfectus est. cf. ingenti saxo ictus / sed veniat carae comitata dolore (Tib. III, ii, 13) (2) versus *unā syllabā* longior / *horā* maturius venit. (3) ...et cibum *ad* decimam parari iubeo. (Erasmus)

Can (1) *possum* [*nequeo*] haec dicere. (2) ad interiora gaudia consentire facilius *valent* (St. Gregorius) 「内面の喜びをいっそうたやすく受け入れられる」 (3) differimus tamquam saepe visuri, quod *datur* videre, quoties velis cernere. (Plin. *Ep.* VIII, 20) (4) 'cannot' : *non* nostrum inter vos tantas *componere* lites (Verg. *Buc.* III, 108=*non possum* c.) (5) 'cannot but' : video *non potesse quin* tibi eius nomen eloquar. (Plaut. *Bacch.* 559)

Candidate, 'be a ~ for'=petere : magistratum *petere* constitutus

Care (1) alicui est curae 「…にとって苦勞〔関心〕の種である」 *quin*

id erat curae, quo pacto cuncta tenerem. (Hor. S. II, iv, 8) 「何として誤りなく覚えていようかと何で心を悩まさなかっただろうか」 (2) aliqd. (alqm.) curae habeo: tum, si quod non aequo foedere amantes / curae numen habet iustumque memorque, precatur. (Verg. Aen. IV, 520～521) (3) ‘take ～’ = curo (ut) + subj.: simplici myrto nihil allabores sedulus curo (Hor. C. I, xxxviii, 5～6) (4) laboro 「気を遣う」の反対が securus esse: ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret, / quali perfundat piscis securus olivo. (Hor. S. II, iv, 49～50) (5) cave + subj.: scortator erit: cave te roget; ultro / Penelopam facilis potiori trade. (Hor. S. II, v, 75～76) (6) nēquāquam satis [est] in re unā consumere curam. (Hor. S. II, iv, 48)

Careless: … quia ita naturā comparatum [est], ut proximorum incuriosi longinqua sectemur… (Plin. Ep. VIII, 20)

Case, in my own ～: quin ego ipse, …loquebar sic ut ‘pulcros,’ ‘cetegos,’ ‘trumpfos’ (Cic. Or. 160)

Catch → 「捕れる (魚など) <「あがる」」: ostrea Circeiis, Miseno oriuntur echini. (Hor. S. II, iv, 33)

Causal: Lacedaemonios eo nolle classe conflagrare, quod pedestribus copiis plus quam navibus valerent. (Nepos, Alc. 8)

Causative: ‘make you regret’ → moriar, nisi efficiam ut te paeniteat umquam in istum agrum pervenisse!

Cause a person to: 分詞+dare で示す。si hercle ego te non elinguandam dedero usque ab radicibus (Plaut. Aul. II, iii, 72) 「もしこの俺がきさまを舌の根ッ子から抜いてやるようにしなかったら」

Certainly: nimirum のほかに, mira sunt nisi latuit intus illic in illac hirnea. (Plaut. Amph. I, i, 235) 「この男がああ酒壺にかくれていたにきまっている」

Chance: (1) ipse, ubi adfuit, numquam locum nocendi dedit, saepeque e contrario occasione data lacessivit semperque superior

discessit. (2) ‘by mere chance; by pure accident’: vehementer eum erravisse credo neque id consulto sed *forte* ac *casu*.

Character: *materiae*, *-ies*: nihil *materiae* (*materies*) ad audaciam in viro est.

Cheat: 言うまでもなく *verba dare* alicui: nimisque ego hanc metuo male, / ne *mihi* ex insidiis *verba* imprudenti *duit* (=det). (Plaut. *Aul.* 62)

Circumstance: res (1) … qui, cum intellexissent *quo in loco res essent*, de fortunis suis desperare coeperunt. (2) ‘a circumstance, which’ → *quae res*: (a) quarto die Indi castra nostra qui obsidebant dilapsi abierunt, *quae res* a diutino metu atque sollicitudine nos liberavit. (b) multae civitates a Cyro defecerunt; *quae res* multorum bellorum causa fuit. (3) 単に前の「事情」を受けて（特に先行詞なく, *n. pl.* の） *quae: quae* cum ita essent, nuntii re infectā ab Ulixem redierunt.

Clean: 「家の掃除をする」 *munditias facere* / *munditias fieri*

Clear: (1) *luce clarior* は成句。(2) ‘It is clear’ は, *apparet* + *acc.* + *inf.*: *apparebat fatalem diem iam adesse*.

Coitus: これ自身ラテン語であるが, meo 「小便する」を用いた例がある: *neque sollicitum ne / ditior aut formae melioris meiat eodem*. (Hor. *S. II*, vii, 51~2) 「(午前より) 金もあり, みめもよいお人がご同様濡れ場をやらしゃせんかという心配もない」

Come およびに類する表現: *venio*; ‘return’=*redeo* (*sb.* は *reditus*, *ūs m.*); ‘come home’=*domum redeo*; ‘return in safety’ は *te incolumem rediisse gaudeo*; ‘come to meet’=*obviam venire*; ‘swarm out of’=*effundior* + *abl.*: *hostes portis effusi*; 「の前に姿をあらわす」 *alicui adesse*: *ante secundam / Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras*. (Hor. *S. II*, vi, 34~5); ‘where he comes from: abi, quare et refer, unde domo, quis, / cuius fortunae, quo sit patre quove patrono. (Hor. *S. I*, vii, 53~4, *cf.* Verg. *A. VIII*, 114 (=πόθεν οἰκόθεν))

Command: 「の命により; に頼まれて」 *ad alicuius arbitrium: severae / matris ad arbitrium recisos / portare fustes* (Hor.)

Communicate with=*adeo*: *area, ex qua diaeta adibatur* 「居間へ通じる中庭」 (Plin. *Ep.* VI. 16)

Comparative (1) the + 比, …the + 比は, もちろん, *quam* (= *quanto*) *magis extendas, tanto adstringunt artius.* (Plaut. *Men.* I, i, 19~20) *quam ad probos propinquitate proxime te adiunxeris, / tam optimum est.* (Plaut. *Aul.* 236)。これは古い形で=*quo propius*…*eo melius* (2) ‘more than’ の他の表現として (「…もせぬほどの」): …*trahentia pulveris atri / quantum non Aquilo Campanis excitat agris* 「北風もカンパーニアの野にようおこさぬほどの埃をばともないつつ」 (Hor. *S.* II, viii, 53~6)。(3) 同等比較級: *vicus erat oppidi magnitudine*

Compare: ラテン語では *confero* がもっとも普通のことばである (*nil ego contulerim iucundus sanus amico*, Hor. *S.* I, v, 44)が, *cf.* *ego*…*is qui neque aetate neque ingenio neque auctoritate sim cum his qui sedeant comparandus* (Cic. *Rosc.* I, iii)

Complain: *queror* より強い表現として, *cf.* *pavo gravite conquerebatur apud Iunonem, quod vocis suavitas sibi negata esset.*

Compliments: 「よろしくと申しております」 *salutat te Lachnerus socer et uxor, etc.* (J. Froben)

Comply: *obtempero* (*c. dat.*): *eis qui, turpissime status divitiasque adepti artibus, nunc nobis pacem suadent inhonestam, obtemperare non volumus diutius.*

Condition: (1) *si in eo manerent, quod convenisset* (Caes. *B. G.* I, xxxvi) [‘if they stood to their agreement’] (2) ‘on the condition, that’: *Romani…accepto auro, ne Capitolium obsiderent [hostes], recesserunt.* (3) *tuae [litterae] sic tamen aberrarant ut nisi ipse casu me in arcem hanc contulissem, numquam fuerim visurus.* (Erasmus) の *fuerim visurus* は *fuissem* でもよいわけだが, 内容が現在にも及んでいるので,

coniugatio periphrastica になったものか。(4) *nam si me inritassis* [直説法未完了過去], *hodie lumbifragium hinc auferes* [直・未来] (Plaut. *Amph.* 454) (5) *protasis* が直説法過去完了, *apodosis* が接続法過去の例: *ante solem exorientem nisi in palaestram veneras, / gymnasi praefecto haud mediocris poenas penderes.* (Plaut. *Bacch.* 424~5) (=‘unless you had arrived (aspect 的) [事実] at the athletic grounds before sunrise, it was no slight penalty…’) *apodosis* の接続法は「想像」?

Consent: ‘with your consent’: *narrabat… Henricus, etiamsi filium tuum in Italiam duxissem, me id te approbante facturum.* (Erasmus *Ep.*)

Consideration: *cf.* *arma amens capio; nec sat rationis in armis* (Verg. *A.* II, 314)

Considering: 「年のわりには扱いやすくまあまあという性質です」: *mores pro ea aetate tractabiles sunt et tolerabiles* (Erasmus *Ep.*)

Consist of: *simplex (ius) e dulci constat olivo, / quod pingui miscere mero muriaque…* (Hor. *S.* II, iv, 64~5)

Consolation: ‘~ that’: *scribis te absentiam meam… unum habere solacium, quod pro me libellos meos teneas…* (Plin. *Ep.* VI. 7)

Contend with: *altercor (c. abl.): altercante libidinibus tremis ossa pavove* (Hor. *S.* II, iii, 57)

Content, *cf.*…*neque vero id satis habuit, sed etiam etc.* (Nepos, *Epam.*) 「が³, しかしそれにも満足しなかったばかりか…」

Contradict: *pugno cum+abl.: pugnauisse interdum honestum cum utilitate vix audebis negare*

Copulative Verbs: *sum, fio, evado* (=‘turn out’), *existo, se habere* (=‘be circumstanced’)

Cost: (1) *magno tibi constat?* (Plin. *Epist.* II, 6), (2) *magno illi ea cunctatio stetit.* (=‘that hesitation cost him dear’) (Liv. II, xxxvi)

Country: (1) *rus abiit.* (2) *pro patria mori* (3) *in fines* (or

agros) *Helvetiorum exercitum (trans)duxit* (4) *rei publicae (or civitati)* non sibi consuluit. (5) *civibus omnibus* carus fuit

Courage: *meam pauperiem conqueror*... / *tace, bonum habe animum*,
Euclio (Plaut. *Aul.* II, ii, 15)

Crime: (1) *scelus* (*ἀδίκημα*) 「同胞に対する罪」(2) *vitium* 「悪徳 (一般)」(3) *peccatum* 「咎, 罰に値する ‘sin’ または ‘offence’ (4) *delictum* 「義務の不履行」(5) *flagitium* 「自分に対する義務の不履行としての罪」(6) *facinus* 「反逆罪などの大罪」(7) *nequitia* 「‘worthless’ な意味での悪徳」

Cruel: (1) ‘bloody’ = *cruentus* (2) ‘~ enemy’ = *crudelis hostis*: *civitas crudeli ab hoste* tamdiu vexata

Custom: *mōs, mōris*: fuit *moris* antiqui eos, qui vel singulorum laudes vel urbium scripserant, aut honoribus aut pecuniā ornare. (Plin. *Epist.* III, xxi)

Daily: (1) *quotidie*; *quotidianus* (*adj.*) (2) *in dies* (比較級及び増減を示す動詞と) *Divitiae tibi in dies* crescunt.: *in singulos dies* (強意) (3) *diem de die* (= ‘day after day’, (4) *diurnus* (*adj.*) *nocturnus* の対。

Danger (<*dominus*) (1) *o saepe mecum tempus in ultimum* / *deducte* /// Pompei (Hor. *C.* II, vii, 1~5) (2) *tempore summo* *reipublicae* (Cic. *Phil.* V, xvii, 46)

Dare (英語) : *se committere*: *respondimus non commissuros nos*, ut de salute eius incerti nostrae consuleremus. (Plin. *Epist.* VI, xx)

Date, be out of ~ : *exolescere*: *nostris vero temporibus ut aliā speciosa et egregia ita hoc in primis exolevit.* (註) 頌歌を書く詩人を物心両面で報いる習慣をさす *hoc*.

Dative: (1) *senex iratus scipione eburneo caput Gallo percussit. cf. he was held by the arm and prevented writing.; il m’a donné un coup à la tête.* (2) *Al gallo que canta, le aprietan la garganta.* (refrán español) (3) *Er warf sich dem Reichen zu Füßen.* 「彼はその金持ちの

足下に身を投げた」(4) Мальчик пустил камень *старуку* в лов. 「少年は老人の額に石をぶつけた」

Dative of agent: o ignaros malorum suorum, *quibus* non mors ut optimum inventum naturae laudatur exspectaturque. (Sen. *Ad Marc.* xx, I)

Daytime: 「ほとんど一日中」 opera Ciceronis *magnam partem diei* legunt.

Daytime: ‘in the ~’ =interdiu: nam *interdiu* quoque, …memoriā imaginis oculis inerrabat. (Plin. *Epist.* VII, 27)

Dear: vitā carior 成句。「命より大切な」

Death: (1) 「死を恐れる」 adeo *mortem pertimescit*. (2) …ut nihil dubitarent quin *mortem obviam irent*. 「死に^あ遭おうことを少しも疑わないほど」

Deceive: verba dare のほかに, alicui (fraudem, fallaciam etc.) imponere: quorsum haec? ne tibi, optimae indolis iuveni, quorsum in mensā luxuriā specie frugalitatis *imponat*. (Plin. *Epist.* II, vi)

Delightful: iucundus (喜びの原因となる); gratus (喜んで迎える, 感謝に値する) (1) ista veritas etiamsi *iucunda* non est, mihi tamen *grata* est. (Cic.) (2) *iucundissimum* semper est parentibus suos gnatos laudari.

Deserve: mereo(r) のほかに deberi: uxorem…, cuius memoriae aut opus aliquod aut spectaculum, atque hoc potissimum quod maxime funeri, *debeatur*. (Plin. *Epist.* VI, xxxiv)

Destined: 「という^{ふう}風にできている, …ということになっている」: ita naturā *comparatum* [est], ut proximorum incuriosi longinqua sectemur. (Plin. *Epist.* VIII, xx)

Determine(d): (1) certus *c. gen.*: sarcinas contulerat in naves *certus fugae*, si contrarius ventus resedisset. (Plin. *Epist.* VI, xvi), 他に Verg. *A.* IV, 554~5 (2) statuo *c. inf.*: optimatibus *desciscere*

et se popularibus *adiungere statuit.* / *conficere igitur rem uno impetu conari statui.* 尚 **Sure** の項参照。(3) *constituo*: (a) *nom. et inf.*: *constituit Caesar consul fieri.* (b) *ut + subj.*: *constituit Caesar ut Antonius consul fieret.*

Devote: Scaevolae, qui quamquam nemini *se ad docendum dabat*, tamen... (Cic. *Brut.* 306)

Die: 「父が死んだとき」 *patre defuncto*

Different: *alius, alter; aliter (adv. ἄλλως)*; *contra ac [atque]: alia ac tu sequor, neque eadem ac tu spero.* *alius* の *gen. sg.* は *alter* の *gen. alterius* を以て代用することが多い。一般に *alius, alter* はしばしば混同して用いられているが, *liber alter* が「第二巻 (三巻以上あっても)」をあらわしたり, *alteri (nom. pl. m.)* が英 ‘the others’ をあらわしたりする例に見るように, *alter* は一集団中の「他方」, *alius* は別の集団内の「他者」を示す傾向があった (樋口・藤井『詳解ラテン文法』p. 73, n. 1)

Disclose: *anus huic hercle indicium fecit de auro; perspicue palem est.* (Plaut. *Aul.* II, 11)

Disperse: *dilabor: multitudo dilapsa est*

Distance の表現: *Albanos vicin, qui ab urbe Roma duodecimo miliario sunt.* (Eutrop. *B.* I, iv)

Do: *facere* のほかに *patro: milites alacres imperatā sine dubitatione patrant.*

Doubt: *tantus tamen timor animos eorum occupaverunt ut nihil dubitarent quin morti obviam irent; dubito, constantiam vocare, an imprudentiam debeam.* (Plin. *Epist.* VI. xx)

Draw (out): (1) 「足を抜く」...*et haeres / nequiquam caeno [viti]orum cupiens evellere plantam.* (Hor. *S.* II, vii, 26~7) (2) *prudencia ex genuino intellectu veritas dogmaticas et practicas eliciendi.* (Augustin.)

Dress: 「その恰好は何だ?」 *quid istuc ornat^(注) est?* (Ter. *Eun.* 237)
(注) = *ornatūs*

Drink : *prōluo* : *multā prolutus* vappā (Hor. S. I, v, 16); *leni praecordia mulso / prolueris melius. (ibid. II, iv, 26~7)*

Drive : ‘be driven’ 「駆りたてられる(情欲など)」 *acris ubi me / naturā intendit, sub clarā nudā lucernā / quaecumque excepit turgentis verbera caudae. (Hor. S. II, vii, 47~9)*

During : *acc.* だが³, 強調のときは *per + acc.* : *per totum hoc tempus subiector in diem et horam / invidiae noster. (Hor. S. II, vi, 47~8)*
「その間^{かん}ずっとわれらの先生 (=Hor.) 日ごと毎々羨望の的になった」

Each : (1) *quisque* (2) *suus unicuique* praefinitus est locus, / quem praeterire sine periculo non licet. (3) *alius alia causa* illata...petebat. (Caes. B. G. I, xxxix) 「各自思い思いの理由をつけて頼むのであった」
(4) *cupiens variā fastidia cenā / vincere tangentis male singula dente superbo. (Hor. S. II, vi, 86~7)* 「品さまざまの夕飼もて, お上品な歯で出るもの出るものほとんど口をつけぬ客の気難しやに打ち勝とうと夢中で」

East 「東西南北」は *oriens, occidens, meridies, septentrio*. これとともに *prima luce, solis occasu* などを教えること。

Easily : *hostes a Ulixē nullo negotio interfecti sunt.*

Eat : *edo* のほかに *quibus (=cenis) ipse meique / ante Lārem proprium vescor* vernaque procaces / *pasco libatis dapibus. (Hor. S. II, vi, 65~7)* 「そこにはこのわたしもわたしの友人も, わが家の Lār の前に, もの^{くら}食い, 生意気な奴隷どもには, お供物の^{きが}下りを食わせる」

Elect : ‘be elected’ には *fio* : *Romani suffragiis populi consul factus sum.*

End (Finish) : (1) *consulatus rogat, finem orandi faciat, (Caes. B. G. I, xx)* (2) *sb.* としては *finis m.; adj.* は *extremus* : (a) *Galli ante aestatis finem a Caesare victi sunt.* (b) in *extrema* oratione 「弁論の最後に」 類似例は in *extrema* epistulā; in *extremo* ponte, *extremum* agmen 「殿^{しんが}り軍」, *extremi* digiti 「指尖」 *cf.* *extrema* omnium epistulā 「最後の手紙」 (c) ‘to finish the business’ = *rem conficere* : vi *rem* se

confecturum esse iuravit.; ‘accomplish’ = *efficio*: *multa pollicitus minatusque est*, sed se esse *offecturum* credo perpauca. (d) *mors extrema est.* = *mors est omnium.* (*fatum* が略されていると考える。)[「万人は死す」なら *omnibus (dat.)* が普通。

Enemy: *hostis* は英. ‘enemy’ のごとくには集合名詞たりえず, *hostes*, *adversarii*. / *inimicus* (<*in*+*amicus*) は個人的な仇。

Enjoy: *ūtor c. abl.* が普通 (*prosperis rebus uti*) だが, 他に *pulchre esse*; *bene esse (c. dat.)*: *sed quis cenantibus una*, / *Fundani pulchre fuerit tibi*, *nosse laboro.* (Hor. S. II, viii, 18~9)

Enough to: *mihi*…*maneant*… / *spiritus et quantum sat erit tua dicere facta!* (Verg. Buc. IV, 53~4)「汝の所業を語るに足らむ息もまた, われに残らむことを！」*satis + inf.* はギリシア語法で後期散文なら *ad dicendum* となる。形容詞の伴なう目的の不定詞の用法は Augustan Age の韻文・及び後期散文に見られるが, これはギリシア語の模倣と考えられる (Lane)。ギリシア語における目的の不定詞は *ability, capacity etc.* を表わす形容詞 (もしくはそれに準ずるもの) と共に用いられる (Smyth: *Greek Grammar* § 2001.)。ラテン語の *satis (sat) + inf.* に対応するギリシア語の表現はいくつか考えられるが (*ἱκανόν+inf.*, *οἷός τε+inf. etc.*) この場合 *quantum sat* と言われていることから *ὅσος + inf.* が最も近いと思われる。

(例) *ἐλσίπετο τῆς νυκτὸς ὅσον…δυσχερὲν τὸ πεδίον* (Xen. An. 4-1-5) Theocritus に直接これに当る表現は見られないが *ὅσος+inf.* の用例は 1 つだけ残されている (XXX-7)。なお, *satis* と語根を同じくする *ἄδην(adv.)* はこの用法とは無関係。以上西村太良氏のご教示を仰いだ。

Entrust: *mando* [permitto] *alicui alqd.*: *totus fidei tuae atque bonitati me mando.* / *diversiorum ingressus mando hospitii ministris de conducenda biga* … (Erasmus, *Epist.*)

Eristolary Imperfect: (1) *ante Incem inambulabam domi ut olim candidatus.* (Cic. *Ad Att.* VI, ii) (2) *quod nisi res urbanas actaque*

omnia ad te perferri arbitrarer, ipse perscriberem, quamquam *eram*.
maximis occupationibus impeditus (Cic. *Ad Fam.* X, xxviii)

Escape: hostes *eruptionem* ex oppido pluribus portis *faciunt*.

Epecially: cum maxime: unum adiciam, omnia ne, quibus interfueram, quaeque statim, *cum maxime* vera memorantur audieram, persecutum. (Plin. *Epist.* VI. xvi)

Esteem; de ordine histrionum olim minus recte (=perperam) *iudicaverunt*.

Even: (1) vel: tanta vis probitas est, ut eam *vel* in hoste diligamus.
(2) 'not even'=ne...quidem: omnium *ne* turpissimus *quidem* suo patri invidisset.

Evening: 'at sunset'=supremo sole: *supremo* te *sole* domi, Torquate, manebo. (Hor. *Epist.* I, v. 3)

Except that: =nisi quod: unus est firmā valetudine, *nisi quod* solebant ei manūs tremere, citra dolorem tamen. (Plin. *Epist.* II, i)

Excite: clunibus aut *agitavit* equum lascivā supinum. (Hor. *S.* II, vii, 50)

Excuse: (1) 「自分を (se) 人に対し (alicui; aliquem) excuso: in summa, experire [=～is] et nisi postea *te aliis excusaveris, mihi semper excusa*. (Plin. *Epist.* I, xv) (2) 「私が悪かった, …。だが, どうぞ快く許して下さい」 peccatum fateor, cum te sic tempore laevo / interpellarim; sed des veniam bonus, oro. (Hor. *S.* II, iv, 4～5) (3) pace tuā dixerim (Cic.) 「あなたの許しを得て私は言いたい」

Expect: 「意外に速く」 eo cum Caesar de improvise *celeriusque* omnium *opinione* venisset, Remi ad eum legatos miserunt.

Experience: … non magnum in re militari *usum habebant*. (Caes. *B. G.* I, xxxix)

Extent: 'to the ~ that': Davus, amicum / mancipium domino et frugi *quod sit satis*, hoc est, / *ut* vitale putes. (Hor. *S.* II, vii, 2～4)

Eye: amoenos campos *subiectos oculos suos* tacitus despexit.

Face: (1) os vultusque (日本語の「顔かたち」と似て、よく共用する): amisit...filiam, quae non minus mores eius quam *os vultumque* referebat... (Plin. *Epist.* V. xvi) (2) 'in the face of' = in + *abl.*: eis qui populi salute *in interitu communi* neglectā suis utilitatibus tantum consulebant ignovimus.

Fact: (1) '〜 that':...*illa* [*n. pl.*] *nimis antiqua* praetereo, *quod* C. Servilius Ahala Sp. Maelium...manu suā occidit. (Cic. *Cat.* I, 3) 「…というあまりに昔のことは省こう」 (2) 'as a matter of 〜; in 〜': *quin etiam* ipse rastro humum primus effodit et corbulae congestam umeris extulit.

Fail(ure): (1) 「失策のために」 *male re gestā* (Caes. *B. G.* I, x1) (2) 'without 〜': rogo ut salutem meam tuis piis votis Christo commendare *ne neglegas*. (Erasmus)

Famous: *famosus* は 'notorious.' *famous* には (prae-)clarus が普通: *praeclarus* orator fuit.

Fanatic <*L. fanaticus* <*fānum* 'temple,' because of the frenzy inspired in the priests of Cybele, and in Rome, of Bellona. (Dalton, cf. Hor. *S.* II, iii, 223)

Far (1) 比較級とともに: ...*oppido longe* maximo et copiosissimo (Caes. *B. G.* I, xxiii); *pedibus longe* melior Lycus (Verg. *A.* IX, 556) (2) *casā agricolae longe* ab *oppido* (ab)est.; et *ignis quidem longius substitit*. (Plin. *Epist.* VI, 20) 「少し距って」

Fatal: *funestus. fatalis* は 'destined' の意で、よい時も悪い時も使う。illo *funesto* die te desideravi.

Fear: 'timeo, metuo, paveo, vereor など、みな「恐れる」意味であるが、timeo は外的になにか恐れる原因があることを示唆する。metuo は恐怖の原因が迫って来ている感じ、paveo は恐怖で体がふるえるような表現。vereor は 'to feel awe of' で弱い。Caesar は timeo を vereor, metuo よ

り頻用している」(『詳解ラテン文法』 p. 105, n. 1)。ほかに *cf. et cupiens tibi dicere servus / paucā reformido.* (Hor. *S. II*, vii, 1~2)

Fight: *dimicō*: Antigonus, cum adversus Seleucum *dimicaret*, in proelio occisus est.

Fill: (1) *compleo* (*c. abl.*): totam urbem maerore *compleverant*, (2) alma Venus … / quae mare navigerum quae terras frugiferentes / *concelebras* (Lucr. *I*, 2~4)

Find: (1) *reperio* (by search): *invenio* (by chance): tam repente impetum fecit hostis ut nemo aut arma aut ordinem suum *reperire* potuerit (2) ‘be found out’ = *pateo*: piscibus atque avibus quae naturā et foret aetas, / ante meum nulli *patuit* (Hor. *S. II*, iv, 45~6)

Finish: (1) *absolvo*: …commorabor, ut opusculum, quod est in manibus, *absolvam*. (Plin. *Epist. IV*, 13) (2) ‘all up with’: *actum*. putamus illo qui vestem albam commutarit in nigrum. (Erasmus)

Fire: ‘waste the cities with ~ and sword’: urbe *ferro atque igni* vastare (Liv.): omnia *ferro ignique* vastare (Liv.)

First: *cf. Rum.* *întii* < *Lat.* *antaeus*

Follows: *it ~s*: … *qua ex re* futurum, uti totius Galliae animi a se averterentur. (Caes. *B. G. I*, xx)

Food: *puls* (< *πóλιος*), *pultis f.* 粥の一種。パン *panis* を知る前のローマ人の主食で碾麦, 豆などで作り, 供犠の食事にも用いた (Varr. *L. L.* 5)。*cf. pultarius* 「*puls* を煮る工鍋」 > *pulchero*.

Frugal: *asper et attentus quaesitis*, ut tamen / artum solveret hospitiiis animum. (Hor. *S. II*, vi, 82~3)

Full: *plenus* の他に, (1) *sed non omne mare est generosae fertile testae (gen.)* (Hor. *S. II*, iv, 30) (2) *divitiis opibusque (abl.) circumfluebat*.

Future: (1) *futura, n. pl.* < *supinum* 従って *casus obliq.* では曖昧を避けるために, *rerum futurarum; rebus de futuris* のように *res* を補

う。(2) Future Indicative を命令法に代用 : Hor. *Epist.* I, xiii, 2, 10, 12
cf. il futuro in vece dell' imperativo … è familiare ed esprime fiducia
nell' esecuzione dell'ordine. (C. Bione) (3) Future Perfect 二つの Clause
を同時に起る (起った) ことを示すため, (a) *satis te mature videro*,
si plane confirmatum videro, (b) *omnia viceris*, *si, ut spero, te validum*
videro. (ともに Cic. *Ad Fam.* XVI, iv, 1) *cf.* Gildersleeve § 244, 4

Gather : (1) 「(人^が)集まる」, *assemble* : *coeo* : *iuvat me quod vigent*
studia, proferunt se ingenia hominum et ostentant, tametsi ad
audiendum pigre coitur. (Plin. *Epist.* I, xiii) (2) *convenio* : *multitudo*
convenit.

Gerundium : -ndo *esse* は目的を示す : *non enim construendo es*
magnificas domos…ut opinor. 「まさか私の考えるに壮大な家をお建てに
なるためじゃないでしょうな」

Gerundivum : 或る種の *v.* とともに, *cf.* Allen § 500, 4) *si hercle*
ego te non elinguandam dederō usque ab radicibus, / impero auctorque
ego sum, ut tu me cuivis castrandum loces. (Plaut. *Aul.* 250~1)

Get : *nanciscor* (多く偶然に) ; *consequor* (よしとして追求しているも
のを得る) ; *adipiscor* (努力して) ; *impetro* (頼んで) ; *invado* (擲む) :
(1) *omnes honores quos de senatu populoque Romano consecutus sum.*
(2) *pacem et otium adipiscor.* (3) … *ut non … ruamus ad honores*
invadendos. (Calvin)

Give : *do* のほかに (1) *abs civibus principibusque delatum regnum*
accipere eum noluisse tradunt. (2) *di immortales nobis pacem*
largientur. (3) 'give way' *ne noster honos infractāve cedat/famā loco.*
(Verg. *A.* VII, 332~3) (4) 'give up' : *optimatibus desciscere statuit.*

Glad : (1) 'they were glad to hear' = *laeti* *audiere.* (2) *quid te*
iuvat…, *amice, / praerupti nemoris patientem vivere dorso?* (Hor. *S.* II,
vi, 90~1) (3) 'that you may be in good spirits.' = *haec scripsero ut*
bono sis animo.

Go: (1) *visum eo*. (visere eo は Graecism) (2) Hannibal...in Syriam ad regem Antiochum *se contulit*. (3) ‘Where do you go?’ = quo *agiste*? (Plaut. *Amph.* I, i, 294) (4) ‘go to see if = nunc *ibo, ut visam sitne ita aurum ut condidi*. (Plaut. *Aul.* 65)

Golden: aureus だが ‘blond’ は flavus: an te generum beati / Phyllidis *flavae* decorent parentes. (Hor. *C.* II, iv, 13~4)

Good: (1) optimo melior 「最善よりもさらによい」 (2) ‘it seems good’ = videtur: tum demum excedere oppido *visum*. (Plin. *Epist.* VI, 16) (3) *placuit* egredi in litus et e proximo aspicere, ecquid iam mare admitteret. (*ib.* VI, 16) (4) ‘be good for’ 「に資する」: et ad principum mensas modeste disputatur de iis quae *ad* eruditionem ac pietatem *faciunt* (Erasmus)

Grant: ‘let it be granted that’: *esto igitur ut* ii sint, quam tu nationem appellasti, qui et integri sunt et sani et bene de rebus domesticis constituti. (Cic. *Pro Sest.* 97)

Gratitude: (1) ‘show ~’ = gratiam refero (2) ‘return kindness’ = gratias agere (3) ‘be under an obligation’ = gratiam debeo: numquam laudabile est *gratiam referre* cunctari; ego *gratias agere* quam debere malo.

Great: ‘vast’ なら ingens, maximus. vastus は形の大いさでなく, ‘shapeless, waste’ で英. ‘vast’ と対応しない。名詞的には moles.

Guest: 「客が突然やって来る」: si vespertinus subito te *oppresserit hospes* (Hor. *S.* II, iv, 17)

Habits: proximo die *instituto suo* Caesar e castris utrisque copias suas eduxit. (Caes. *B. G.* I, i) 「彼の以前の習慣に従って」

Hair: 「くしゃくしゃ毛」 horrenti capillo (Plin. *Epist.* VII, 27) もとと、英. horror は <OF. (h)orrour <Lat. horrōr- ‘bristling’ である。

Half: diversorium quoddam, quod est *medio* ferme *spatio* inter Rusellam (= F. Rousselaer) et Gandarum (= F. Ghent) … (Erasmus)

Hand: (1)「手で扱う」= *manibus tracto*: *puer unctis / tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit.* (Hor. *S. II*, iv, 78~9) (2) ‘stretch forth (his) right hand’: *dextra porrecta ei viam monstravit.* (3) ‘raise [lift up] one’s hand’: *et ego et tu manūs sustulimus.* (4) ‘be at hand’: *apparebat fatalem diem iam adesse.* (5) ‘at hand’「ありあわせの」…*et id quod in praesentia vestimentorum fuit arripit.* (Nepos, *Alc.*)

Happen: (1) ‘once it chanced that…’: *forte per angustam tenuis vulpecula rimam / repserat in cumeram frumenti.* (Hor. *Epist.* I, vii, 29~30) (2) *accidit ut* abessem. 「たまたま私はいなかった。; *ei accidit ut* abesset. = *is forte abfuit.* (*accidit ei abesse.* は誤) (3) 「たまたま…」に不幸が伴なうときは(2)の *accidit* だが、幸運のニュアンスが伴なうときは *contingit*: *oro… / ire ad conspectum cari genitoris et ova / contingat.* (Verg. *A.* VI, 106~9); *speravit fore ut id sibi contingerent.* (*c. dat.*)(4) *quod si rectum statuerimus, nihil habeat res vitii* (Cic. *Am.* 38; 呉茂一「ラテン語入門」§ 436) (5) 「前にも起ったことだが」*id quod usu venerat* (Nepos, *Alc.* IV)

Haste(n) (1) *Caesar oppidum expugnari maturavit.* (2) *non moratus ultra proripit se effusoque cursu periculo aufertur.* (3) *manum eius (scil. matris) amplexus addere gradum cogo* ((2), (3) ともに Plin. *Epist.* VI. 20)

Hate: ‘hate’ = *odi* であるので、所相は *alicui odio esse*: *paucis hominibus carus et multis odio fuit.*

Having + **pp.**: *deponentia* 以外に能相の *pret. partic.* はラテン語にな
いから、‘having followed’ は *sequor* → *secutus* でよいが、‘having come,’
は *ventus* ではなく *quum venisset* または *postquam [ubi] vēnit* となる。
或いは副詞句を用いて、*a pharmaco sumpto* (薬を飲んでから) *cum ad
pictorem redirem.* (Erasmus)

Head: 「頭[†]を低くして」: *stes capite obstipo, multum similis metuenti.*
(Hor. *S. II.* v, 92)

Hear: (1) ‘as I heard’ = ut acceperam (J. Colet) (2) ‘having heard this’: *quae postquam audivit*, multum commotus est. (3) ‘listen’: huc [=ad ea] *adhibete aures* quae ego loquar, plagigera genera hominum. (Plaut. *Ps.* 153)

Heart: lose ~ = animo deficere: videbantur praeterea milites *animis deficere* qui mecum erant.

Heaven: (1) caeli subter labentia signa (Lucr. I, 2) 「天の滑りゆく星の下」 (2) 古代人の天空・昼夜に関する考えかたは, Verg. *A.* II, 250, Page’s NOTE ad loc.: ‘The heaven is regarded as consisting of two hemispheres, one bright and the other dark, which revolve, causing day and night.’

Help, cannot: (1) cum hic sermo haberetur, Publius et Sextus prope stabant, *vix se continentes quominus* in cachinnos erumperent. (2) *vix reprimo*, quin te manere iubeam. (Plaut. *M. G.* 1368) (3) *facere non possum*, quin declarem sententiam meam. ただの help 「助ける」は, alicui opem ferre がいいちばん普通: primus fuit qui *mihi opem laturum* pollicitus est.

Here: hīc (*adv.*); ‘be here’ = adesse: et tu *ades*, et frater tuus.

Hide: odoratum caput *obscurante* lacernā (Hor. *S.* II, vii, 55)

Historical Present と副文章: (1) hac necessitate coactus domino navis, qui sit, *aperit*, multā pollicens, si se *conservasset*. [*Oratio Recta* なら, si me *conserveris*] (2) domi autem *creant* decem praetores, qui exercitui *praessent*, in eis Miltiadem. (Nepos)

Honour: (1) ‘decree the honour’: senatus populusque Romanus multos honores *decrevit*. (2) (a) vobis honorem habeo. (b) vos in (summo) honore habeo.

Hope: (1) ‘~ to’ の訳しかた: spes ut possis *etc.*; spes に *inf.* をつけるのは Graecism: ἐλπίς avec ὥστε et *l’inf.* Eur. *Or.* 52 (2) ‘to give up hope’ = spem proicere: ipse certe implicitus morbo, futura praeteritis,

ad versa secundis auguratus, *spem* salutis nullo suorum desperante *proiecit*. (Plin. *Epist.* VII, 27)

Hot: 'be hot' = caleo: sentimus *calere* ignem.

How: (1) 「どんなに！」 *quam* gaudeo nobis denique licere domum reverti! (2) how?: *qui* fieri potest? (Plin. *Epist.* II, 6) 「どうしてそういうわけになるのかね?」; 'how can it be that...' *qui potest esse* eiusmodi trunco (*dat.*) sapientia?; *qui* fit, Maecenas, ut nemo... (Hor. *S.* I, i, 1) (3) 'How do you do?' = Ut vales?: quid tu? recten atque ut vis vales? (Plaut. *Aul.* 183) (4) 'how!' (*cf.* (1)) *ut* tu / semper eris derisor! (Hor. *S.* II, vi, 53~4) (5) 'how long?' = quousque, quamdiu: *quo usque* tandem abutēre, Catilina, patientiā nostrā? *quam diu* etiam furor iste tuus nos eludat? (Cic. *Cat.* I, i) (6) 'how few' = quotusquisque (*gen.* quoticuiusque) (a) *quotusquisque* sapiens! (b) *quoticuiusque* sapientis est veritatem defendere! (c) *quotusquisque* philosophorum invenitur!

Hurry to: festinare; contendere (*ad*):... quae postquam audivi, multum commotus sum, neque enim ad eum *festinare* (*contendere*) potui neque...

Hurt: laedo: (1) ille iniuste neminem non *laesit*. (2) noceo (*c dat.*) tibi *noceo*. 所相は tibi *nocetur*.

If: (1) quis me autem, *fac* velle [*i.e.* me velle], sinet ratibusve superbis / invisam accipiet? (Verg. *A.* IV, 540~1) (2) num 「かどうか」; 'in case' のときは *si*: cum rursus semel atque iterum effulsisset, demiror ac prospicio *si* se vertisset caelum... (Erasmus) (3) 'if...or if' = seu...seu: proscribatur tamen, *seu* quis emere *seu* quis conducere ignarus tanti mali [domum] vellet. (Plin. *Epist.* VII, 27) (4) 'if...not': fama non temere nasci solet, *quin* subsit aliquid.

Ill: 'a serious illness' は morbus gravior.

Imperative (1) 命令の *v.*: iubeo, veto (+ *inf.*), (te) rogo, oro,

moneo, admoneo, (co)hortor, (tibi) persuadeo, impero (formal で、普通は iubeo), praecipio, (abs te) peto (ut, ne) (2)未来形を用いるもの : memento(te) と scito(te) (3)直説法現在で : non tu *taces*? (Plaut. *Bacch.* 470) / etiam tu, ere, istunc *amoves* abs te atque ipse me adgrederere. (Plaut. *Asin.* 714) 「さあもう若旦那、あんたはこの男を卻けて、ご自分であたしンとこへおいでなさい。(4)戒告的に : quin cavete. (5) dic より強い形として : *possum scire*, quo profectus, cuius sis aut quid veneris? (Plaut. *Amph.* 346) (6)強調して : tu stricto gladio impetum in eam *vide ut facias*. 禁止の文としては : i nunc et *dubita* ferre, quod ille tulit. (Ov. *A. A.* II, 222) 「おい、彼が忍んだようなことでも忍ぶのを断じてためらってはならぬ」 (7)禁止は ne + 接・完・二人称が正則だが他に, *fuge* suspicari, / cuius octavum trepidavit aetas / claudere lustrum (Hor. *C.* II, iv, 22~4); 命令が二つあっていずれも禁止のときは、古典期散文でも、ne(ve) + 接・完を用いる。(肯定+否定は neque) : talem virum *ne(ve) laudaveris neve* imitatus sis / veni mecum *neque* eos *exspectaveris*.

Imperfect : 接・現の代りに, hic tamen hanc mecum *poteras* requiescere noctem. (Verg. *Buc.* I, 79) 「されどこの夜はここで私とともに休みたもうを得む」

Impersonal (間接話法中の) : ego interim mihi gratulabar dominae non subolere rem consilio gestam. (Erasmus)

Impossible : 'It is quite ~ that I am not mistaken,' = nullo modo fieri potest quin errem. / verba placent et vox, et quod *corrumpere non est*. (Ov. *F.* II, 765) 「言の葉も快く、また声も、それを損うべくもなし」

In : 'be ~' = inesse : multa...fercula... / quae procul exstructis *inerant* hesternā canistris. (Hor. *S.* II, vi, 104~5) 「かたわらの積み重なった籠にはいって、皿がいくつも…」

Income : quicquid e sacerdotiis redibat, id in usus domesticos... dispensandum reliquit. (Erasmus)

Indeed (ironic): scilicet: *scilicet* is superbis labor est, ea curā quietos / sollicitat! (Verg. A. IV, 379~80)

Indicative: *Subjunctive* の代りに: illa mihi referet, si nostri mutuā curā est / an minor, an toto pectare deciderim. (Tib. III, i, 19-20)
「これには metre の関係もある」(樋口勝彦)

Indirect Question: Indicative の使用: quid *facit* ignorans, amat et non sentit amorem. (Ov. M. X, 637) / ne perconteris, fundus, meus ... / arvo pascat erum *an* baxis opulentet olivae, / pomisne et [イ. *an*] pratis *an* amictā vitibus ulmo / scribetur tibi formā loquaciter et situs agri. (Hor. Epist. I, xvi, 1~4)

Inferior: picens cedunt ponis Tiburtia suco. (Hor. S. II, iv, 70)

Infinitive (1) miserari, invidere, gestire, *haec* omnia morbos Graeci appellant. (Cic. Tusc. III, 7) (2) pater liberos ad se *adduci* iusserat. (adducere とはしない)。(3) 所相のとき *Pp.* では完了になってしまうので、状態を示すとき、よく *se habere* が使われる: errat vehementer, si quis in orationibus nostris...auctoritas nostras *consignatas se habere* arbitratur. (Cic. Pro Cluent. 138~40) (4) *Inf.* 構文にとまなう従属節の時制: namque [Plato] eum induxit commemorantem se pernoctasse cum Socrate neque aliter ab eo *surrexisse*, ac filius a parente *debuerit*. (Nepos: Alc. 2) *ac* は *aliter*...*ac* で、*ac* 以下は一般論だから *surrexisse* と一致しない。(5) siquid uti voles, / domo abs te adferto, ne operam perdas *poscere* (=poscendi). (Plaut. Aul. 340~1) 「なんか欲しいものがあったら、下さいなんて言ってヒマつぶしせんよう、家から持ってっっちゃう方がいい」(6) *Inf.*+*acc.* が名詞と同格: crebris *nuntiis* incitati *oppidum a Romanis teneri*, praemissis equitibus magno concursu eo contenderunt. (Caes. B. G. VII, 48)

Inform: (1) aliquem certiore facere de ~ のほかに, edoceo (*c.* double *acc.*) または *pass. c.* rebus (*abl.*): gratissimum mihi fuit, quod epistolā tuā de omnibus, quae in urbe egerunt, *rebus edoctus sum*.

(2) ‘be ~ed of’: habes de rebus nostris omnibus. (Erasmus) (3) ‘It is ~ed’: alicui nuntiatum est + *acc.* + *inf.*: Caesari nuntiatum est adesse Gallos.

Injury: damnum. iniuria は単に ‘harm’ で ‘damage’ の意には用いない。nunc tutus securusque sum [et ego et tu, nec quisquam *damno iniuriaeque* iam nos inferat.

Instead of: pro se: scurra Volanerius.../...qui *pro se* tollerat atque / mitteret in plurimum talos, mercede diurna / conductum pavit. (Hor. *S. II*, vii, 15~8)

Intention: ‘It is my ~ to’: sacra Iovi Stygio, quae rite incepta paravi, / perficere *est animus* ... (Verg. *A. IV*, 638~9); mihi *erat in animo* ire in Epirum (Cic. *Att. III*, xxi)

Interview: ‘have an ~ with’: se hostium ducem *convenire* dixit.

Introduce: rogat et prece cogit, / ... ut tibi se laudare et *tradere* coner, / dignum ... (Hor. *Epist. I*, ix, 2~4)

It...that: (1) si mihi non animo fixum immotumque sederet, / ne cui me vinclo vellem sociare iugali ... (Verg. *A. IV*, 14~6) (2) post eius mortem nihilo minus Helvetii *id*, quod constituerant, facere conantur, *ut e finibus suis* exeant. (Caes. *B. G. I*, v)

Join: *se popularibus adiungere* statuit.

Journey: ad quae noscenda *iter ingredi*, transmittere mare solemus, ea sub oculis posita neglegimus. (Plin. *Epist. II*, 20)

Just: (1) *modo* mihi operam benigne *dedit*...; *modo* librum Corneli Nepotis *legebam*. (2) *nunc quidem* in Sicilia *sunt* multi Carthaginienses. (*Teach Yourself Latin*, p. 275)

Kind: (1) eiusmodi=‘of such a ~; ; huiusmodi=‘of such a ~ as this; istius modi=‘of such a ~ as you speak of’; ‘what ~ of’=quid + *gen.*: *signi* dic *quid* est? (Plaut. *Amph.* 422) (2) sed quaedam *eius* sunt *generis*, ut nec tibi gratum arbitrer futurum legere nec mihi tutum

scribere. (Erasmus)

Kiss: (1) s(u)āvium *n.* (suesco, 英. sweet と同根), *Gk.* φιλῖμα. 多く (ante-classic.) 色情的 (scortum など) (2) bāsium *n.* colloq. > *F.* baiser, *Esp.* beso, 英. buss (3) osculum *n.* (clas.) <os 息子に, 宗教的なキス。なお, これについては木村健治氏が第27回西洋古典学会で詳しく論じておられる。

Know (1) mihi omnes linguae notae sunt. (2) hoc unum *habe*, mundum mihi iamdudum obolare. (Erasmus) (3) ignarus + *gen.* または+疑問節 (節中の *v.* は *subj.*): nec satis est carā piscis averrere mensā / *ignarum* quibus est ius aptius…(Hor. *S.* II, iv, 37~8)

Land; modus *agri* non ita magnus (Hor. *S.* II, vi, 1); nunc modus hic *agri* nostro non sufficit horto. (Iuv. XIV, 172)

Last: (1) ‘at ~’=tandem, demum: *tandem* urbem dediderunt. (2) ubi dies redditus [sit] (is ab eo quem *novissime* viderat, tertius), corpus inventum est integrum…(Plin. *Epist.* VI, 16) (3) ‘too late’: constat pecora herbas secutā sic in insulas illas ut in extremam ripam procedere solere *nec prius* intellegere mobile solum, *quam* litori abreptā quasi illata et imposita circumfusum undique lacum paveant. (Plin. *Epist.* VIII, xx) (4) ‘~ year; in the preceding ~’ など: *proximo* anno; *proxima* hieme (5) ibi ille *sero* priorem superbiam deplorans, “o me miserum,” inquit [equus].

Lately: nuper; proxime (=‘a short time ago’): legiones, quas in Gallia citeriore *proxime* conscripserat. (Caes. *B. G.* I, xxiii)

Lay by: neque ille / *sepositi* ciceris nec longae invidit avenae. (Hor. *S.* II, vi, 83~4)

Leap up from: ‘be made to ~’: …subito ingens / valvarum strepitus lectis *excussit* utrumque. (Hor. *S.* II, vi, 111~2)

Learned: 「…ことの手際がよい, …ことに通じている」 *doctus esse* + *inf.*: *doctus eris* vivam [gallinam] mixto *mersare* Falerno. (Hor. *S.*

II. iv, 19)

Least, at: sibi *quidem* persuaderi... (Caes. *B. G.* I, xl)

Leave: (1) relinquo もっとも広義; desero「義務上いなければならなかった所〔人〕から離れる」; destituo「見殺しにする」; desum「いればよかったところにいらなかった」; deficio「それまで^{えしよ}依所としていたところから」: ...et amicos numquam *destituturum esse* pro certo habebat; omnes amici me *deservere*. (2) primus haec ausus sum; ultimus quae *omittam*. (3) 「に委せる」 sepulcrum / *permissum* arbitrio sine sordibus exstrue. (Hor. *S.* II, v, 104~5)

Leisure: <loisire <licēre; ‘have ~ for’=vaco (*c. dat.*) quod (=‘id’) evenit mihi, postquam in Laurentino meo aut lego aliquid aut scribo aut etiam *corpori vaco* ... (=corpus curo) (Plin. *Epist.* I, ix)

Less: no ~ than: erat homo...qui plurimum in scribendo et salis haberet et fellis *nec* candoris *minus*. (Plin. *Epist.* III, xxi)

Letter: 手紙のくぐりの文句として典型的なものは VALE 1 語であるが³, cf. bene vale cum suavissimā coniuge liberisque dulcissimis. Petrus Aegidius unā cum Cornelia sua te tuamque plurimum salvere iubet. (Erasmus)

Lie: cum pater ipse domūs paleā *porrectus* in hornā / esset ad oroliumque ... (Hor. *S.* II, vi, 88~9) 「一方、家の主人たるおのれは獲り入れたばかりの蒿に身を横たえ、安小麦やら毒麦やらを食べた」

Life: ‘all one’s ~’: suam innocentiam *perpetua vita*...esse per-spectam.

Light: 成句 plumā levior

Like: (1) ut: *ut* Nasidieni iuvit te cena beati? (Hor. *S.* II, viii, 1)
(2) vidisses immania fragmenta turris, *avium ritu*, volitare per aera. (Erasmus) (3) veteriores Aegyptii p̄ramides *montium instar* exstruxerunt.

Likewise: *nec non* (=necnon) et Phrygii comites et laetus Iulus /

incedunt. (Verg. A. IV, 140~1)

Live: (1) ‘~ a long time’ = *diu vivere*: sperat plerumque adolescens *diu se victurum*. (2) *vitam agere* (もっとも慣用的): *vitamque sub divo et trepidis agat* / in rebus. (Hor. C. III, ii, 5~6) (8) ‘to see the day’: *vivi pervenimus, advena nostri* / … *ut possessor agelli* / *diceret*. (Verg. Buc. IX, 2~4) 「わしは、この^と年^し令まで生きたおかげで、どこの誰とも知らぬ男が、わしの畠の主人じゃとやって来て、こう言いおるような始末になった」 (4) *quid mi opust vita*, qui tantum auri / *perdidi*? (Plaut. Aul. IV, ix, 11~2) 「あれだけの黄金を失くして、わしに何の生きがいがあるろう」

Long: (1) *diutinus: diutinum bellum agere*; ‘so ~’: *civitas ab hoste tamdiu vexata* (2) ‘any longer’ = *diutius*: *istorum peccatis ignoscere non diutius volumus*. (3) *iam diust* quom ventri victum non datis. (Plaut. Amph. 302) 「お前らが〔わたしの〕腹に食いものをくれないことと久しい」 (4) *ab eo postulare*: … *ne quam multitudinem hominum amplius trans Rhenum in Galliam traduceret*. (Caes. B. G. I, xxxv) (5) *si iam principatum Galliae obtinere non possit* (*ibid.* I, xvii)

Lose: *amittere* が普通で、フランス語 *perdre* から思いつきがちな *perdere* はむしろ ‘destroy; lose utterly, irrecoverably’ となって強すぎる。

Loss: このような抽象的表現はなるべく避ける。用例: *tu semper urges flebilibus modis* / *Mysten ademptum*. (Hor. C. II, ix, 9~10); *ademptus Hector* / *tradidit fessis levita tolli* / *Pergama Grais* (*ibid.* II, iv, 10~2); *augebant ingentis spiritus virum Sicilia Sardiniaque amissae*. (Liv. XXI, 4); *magnum damnum factum in Serio*. (Cic. Fam. X, xxviii)

Make: *amicos res secundae parant, adversae probant*; *hoc tenerem [gallinam] faciet*. (Hor. S. II, iv, 20); *pontem in Arare faciendum curat*. (Cae. B. G. I, xiii); *facies ut sciam*.

Man: (1) *boni* 「(国の現状を望む保守的な) 善人」 (2) *omnes gentes*

bellum exspectant.; *boni* sapientesque (ex) civitate pelluntur.; 'the vilest of mankind' = omnium turpissimus (gentium): '～ of great personal beauty'; Eximiā fuit corporis pulchritudine,; '～ of a kindly heart': frater tuus, inquit, ingenio fuit ingenio.

Many: multi を他の形容詞とともに用いるときは接続詞を要する: homines multi optimique; multi *atque* optimi homines; multi iique optimi

Mark: …herbas et folia concerpta *signum* loco *ponit*. (Plin. *Epist.* VII, 27)

Marry: 「めとる」は aliquam uxorem [in matrimonium] ducere. 「嫁入る」は alicui ducere; nubere: virginem habeo grandem, dote cassam atque inlocabilem / neque eam queo *locare* cuiquam. (Plaut. *Aul.* II, ii, 14～5); Antiochus filiam ei (*m. dat.*) *in matrimonium dabat*.

Mass: ingenti [maximā] *mole* ictus

Matter: (1) 「これが大切だ」 hoc *rēfert*. (2) sed quod ad nos / *pertinet* et nescire malum est, agitamus. (Hor. *S.* II, vi, 72～3) (3) 'having settled these matters' = his rebus constitutis (4) servusne es an liber? —utcumque animo *collibitumst* meo. (Plaut. *Amph.* I, 340)

May: licuit *esse* otioso Themistocli. (Cic. *Tusc.* I, 33) = 'Th. might have been inactive.'

Middle: *medius* mons 「山の中腹」; *medius* trium mons 「三つのの中の真中の山」; Mid-summer, -winter *etc. adv.* 的に *mediis* fervoribus = <au coeur de l'été> (Verg. *G.* III, 154); frigoribus *mediis* = <en plein hiver> (Verg. *Buc.* X, 65)

Middle Voice 的用法: in oratione suā multā *invector* esset in Thebanos et Argivos *etc.* (Nepos: *Epam.* 6)

Mind: (1) '～ you come' = fac [cura] (ut) venias.; '～ you don't come' = cave ne venias. (2) 「心して……せよ」 longā quibus facies ovis erit, illa *memento* / …ponere (Hor. *S.* II, iv, 12～4) (3) 'make up one's ~':

=videtur ('it seems good'): tum demum excedere oppido visum. (Plin. *Epist.* VI. xx)

Miraculous: 'by ~ interposition': nemo tuum fratrem domum rediisse *divinitus* in columem pie negare potest.

More: (1) *satis una superque* / vidimus excidia et captae superavimus urbi (Verg. *A.* II, 642~3) (2) 'more...than': ex *ea* [re publicā] eiecisse *plusque* irae suae *quam* utilitati communi paruisse (Nepos, *Alc.* 4); ... mihi videre (=videris) praeter aetatem tuam / facere (=laborare) et *praeter quam* res [familiaris] te adhortatur tuā. (Ter. *Heaut.* 59~60); *plus (minus)* decem pueri 「十人あまりの(足らずの)こどもたち」; latitudo *amplius* ducentorum pedem. 「200フィート以上の幅」 (3) *non una* in disciplinā doctus (Erasmus) ('more than one')

Mortal: 'a mortal wound' は *mortalis* を用いず, むしろ '*mortiferum vulnus*' [accipere] が普通。

Most: in armis vero *plurimum* studii (= 'most of his efforts') consumebat.

Much: (1) 'very much': tantus timor..., ut *non mediocriter* omnium mentes animosque perturbaret. (Caes. *B. G.* I. xxxix) (2) 'Too much by far': ne doleas *plus nimio* ^(註)memor / immitis Glycerae (Hor. *C.* I, xxxiii, 1~2) 「無情なグリュケラが忘れられずに悲しみすぎることはないよう」 (註) cf. ὑπεράγαν (3) 'not so much...as': *neque* vero his rebus *tam* amici Alcibiadi sunt facti *quam* timore ab eo alienati. (Nepos, *Alc.* 5); ...orationem Graecam Latinamve clare et intente *non tam* vocis causā *quam* stomachi lego. (Plin. *Epist.* IX, xxxvi) (4) 'much'=aucte (<augeo) *auctius* atque / di melius fecere. (Hor. *S.* II, vi, 3~4) (5) 'much'=vehementer: civitatem tandem libertatem vindicavisse *vehementer* gaudeo.

Must not: *nec* tamen Epicuri *licet* oblivisci. (Cic. *Fin.* V, 3)

Nearly: *nec multum afruit quin* interferemur.

Necessary : ‘how is it ~’: sed *quid opus* (est) teneram mordaci radere vere / Auriculas? (Pers. I, 107~8) (=But what need is there to grate on delicate ears with biting truth?)

Negative, Doube=Negative の例 *neque* ego homines magis asinos *numquam* vidi. (Plaut. *Ps.* 136)

Neighbour : …fiat ut cum *proximorum* iniuriā ruamus ad captandas opes. (Calvin)

Never : …*neque ullo tempore* tanta maritima tempestas audita est. (Eutr. *B.* II)

Next : (1) ‘~ day’=postridie; ‘~ year’=proximo anno; insequenti anno: *proximo* anno linguae Latinae operam dabitis? (2) *sequenti* anno Volsci contra Romanos bellum reparaverunt. (Eutr. *B.* I, 14) (3) atque *huic anno proximus* Sullā consule et Pompeio fuit. (Cic. *Brut.* 306)

Nickname : is erat Caroli regis caduceator, *vulgato cognomine* dictus Gentil Gerson (Erasmus)

Night : (1) 「深夜に」は *multā nocte* (2) ‘by ~’=nocturnus (主語を修飾し, 内容は副詞的) : *urbis aventes moenia nocturni* subrepere.

No(ne) (1) *nemo, acc. neminem.* 他の格は *nullus* の変化を以て代用 : *nullos bonos civitate se expulsurum esse dixit*; *parciter bonis nullius famaeque*. 「いかなる人の財産や名誉も重んじられない」 (2) ‘and (for) no one’=nec quisquam (『詳解ラテン文法』p. 73 N. 4) (3) ‘there is no ~ing’: *ibi…praeter anguillam nihil erat piscium.* (Erasmus); *nihil* ad historiam, *nec* tu aliud quam de exitu eius scire voluisti. (Plin. *Epist.* VI, 16) (4) 返答の ‘no’: *minimē (vērō)*: *habitavistine semper Romae?* —*Minime vero.* (4) *nemo* より, 人間であっても *nihil* を使う場合 : *nihil enim me tenerius.* (Erasmus); *nil* fuit umquam / sic impar sibi. (Hor. *S.* I, iii, 18~9)

Noon : = merities; ‘before ~’=ante meridiem. *cf. circiter meridiem*

exercitum in castra reduxit. (Caes. B. G. I, i)

Not...yet: porta *nondum* aperta est.

Nothing: (1) 'there is ~ that': *quid est quod* quis quam aut illo dignum aut vobis novum aut cuiquam inauditum possit adferre? (Cic. *Pro Lege Man.* 29) (2) 'nothing...but': iam annis aliquot *nihil* libo *nisi* vinum. (Erasmus); ego *nihil aliud* arbitror significari *quam* incogitantiam eorum qui *etc.* (*id.*); itaque si redissem, *nihil aliud* fuisset assecutus *nisi* quod vobis molestiam attulissem et mihi mortem. (*id.*)

Noun Clause (1) id si fieret, intellegebant [Caesar] magno cum periculo provinciae futurum, *ut* homines bellicosos... finitimos haberet. (Caes. B. G. I, x) (2) illi ad deprecandum periculum proferebant alii purpuram Tyriam, alii..., ut intellexeretur ex mercibus *quibus ex locis navigarent.* (Cic. *Verr.* II, v)

Nowhere: *nec ulla* est *regio*,...quae me ad suum non invitet hospitium. (Erasmus)

Number (1) et vanum metuens *hominum genus* omina noctis / farre pio placant et saliente sale? (Tib. III, iv, 9~10) 「人間は空なるものを^{おそ}惧れて、碾割麦とはぜ麦の供物もて夜の凶兆を宥めむとするではないか?」; Dies haud multi intercesserant cum ex Leontinis praesidium venerunt. (Liv. 呉『ラテン語入門』 § 438) (2) equitatum omnem ad *numerum* quattuor milium...praemittit. (Caes. B. G. I, xv)

〔未完〕